

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДУ ВСТАНОВЛЕННЯ ВАРТОСТІ МИТНОГО КОНФІСКАТУ

© Бець М.Т., Бублик М. І., Хім'як М.Ю., 2011

Проаналізовано законодавчу базу оцінювання вартості безхазяйного майна, визначено головні принципи та методи встановлення адекватної ціни на митний конфіскат. Запропоновано удосконалений метод встановлення вартості конфіскованого та іншого майна на прикладі митниці.

Ключові слова: вартісна оцінка, методи оцінки, безхазяйне майно, конфіскат, ціна, вартість.

IMPROVEMENT OF METHOD OF ESTABLISHMENT THE COST OF CUSTOM CONFISCATED COMMODITY

© Bets M., Bublyk M., Himyak M., 2011

In accordance with the results of the article the legislative base of estimation the cost of the confiscated commodities is analysed, certainly main principles and methods of establishing adequate price. The improvement of method of establishment the cost of the confiscated and other property which passes to the propert of the state is offered.

Key words: cost evaluation, method of cost evaluation, unpractical property, confiscated commodity, price, cost.

Постановка проблеми. Проведення експертизи з оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, ускладнюється відсутністю єдиного методичного підходу до вирішення цієї проблеми. Існуючі методи оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, не охоплюють повного обсягу потрібних даних для проведення цього роду експертиз та досліджень, оскільки не є універсальними і стандартизованими на державному рівні [1]. Здебільшого ціна, встановлена експертом на конфісковане майно, що продається на відповідних прелюдних аукціонах, перевищує ринкову і таким чином не приносить належного доходу державі і згодом за допомогою різних корупційних схем за безцінь потрапляє у власність чиновників різного рівня і не приносить належного доходу до бюджету. Відповідно до результатів перевірки Рахунковою палатою ефективності діяльності органів державної влади щодо забезпечення надходження до державного бюджету коштів від реалізації конфіскованих товарів всього по Україні отримано в дохід держави у 2008 р. суму 109,5 млн грн, у 2009 р. – 107,5 млн грн. Проте від реалізації конфіскованого майна до держбюджету надійшло у 2008 р. 2587,6 тис. грн, або 2,4 %; у 2009 р. – 4051,5 тис. грн, або 3,8% від загальної вартості конфіскованих товарів. Сьогодні вартість товарів – предметів контрабанди, по яких за 6 міс. 2010 року порушені кримінальні справи, складає 215,5 млн. грн. Це та сума, яку може отримувати Держбюджет за півроку (за весь 2009 рік вартість товарів – предметів контрабанди 446 млн. грн. по 318 справам) [2]. Співвідношення сум, що надійшли до бюджету і фактично отриманих свідчить про неефективність організації процесу встановлення вартості безхазяйного майна. У зв'язку з вищевикладеним, проблема розробки алгоритму встановлення адекватної ціни на конфісковане та інше майно, що переходить у власність держави є дуже актуальною з огляду державних інтересів щодо наповнення бюджетів різних рівнів.

Аналіз останніх публікацій. Над проблематикою недосконалості механізму визначення вартості безхазяйних товарів працювали і плідно працюють багато вітчизняних і іноземних економістів, науковців, зокрема, В.В. Архіпов, Н.А. Голошапова, С.І. Дугіна, О.О. Желавська,

С.П. Лапта, А.Н. Литвинова, В.М. Рутгайзер, Н.Н. Тагаев, С.Я. Фурса, Г.М. Собко, Н.Ф. Чеботарев, С.В. Щербак, П.М. Шеремета стосовно оцінки майна в т. ч. конфіскованого.

С.І. Дугіна вважає, що при встановленні ціни на товар надзвичайно важливо використовувати маркетинговий підхід, оскільки він забезпечує встановлення ціни на тому рівні, який би задовільнив покупця. До найважливішими елементів методології ціноутворення відносять його принципи, які являють собою основні положення, правила, підходи до цього складного процесу. Серед економістів з таких принципів ціноутворення, як науковість, безперервність, цільова спрямованість, немає особливих суперечок, їх виділяють майже всі автори. Крім цих трьох С.І. Дугіна називає ще принципи пропорційності та адекватності. Науковість є найбільш важливим, синтезуючим принципом, з якого випливають інші правила ціноутворення. Він вимагає наукової обґрунтованості цін, тобто знання та врахування економічних законів і реальних значень ринкових чинників, що діють у даний момент, прогноз їх зміни найближчим часом. Принцип пропорційності передбачає дотримання певних кількісних співвідношень у цінах на різні види товарів. Це пов'язано з певною величиною трудомісткості, капіталомісткості, витрат, корисності різних товарів і необхідності одержання приблизно рівного прибутку на рівний капітал. Принцип адекватності вимагає об'єктивного відображення в рівні цін собівартості, капіталомісткості, корисності, співвідношення попиту та пропозиції на товар, цінової психології й інших чинників відповідно до їх реального впливу на ціну [3].

Принцип цільової спрямованості цін полягає у тому, щоб суб'єкт, який чинить істотний вплив на ціноутворення (держава, адміністрація регіону, асоціація великих підприємств та ін.), адаптував би ціни розв'язанню певних завдань і досягненню тих чи інших цілей. Принцип безперервності ціноутворення вимагає визначення цін на всіх стадіях виробничого процесу, коли в міру збільшення витрат і нагромадження корисних властивостей ціна на нього зростає.

В свою чергу В.В. Архіпов та О.О. Желавська у своїй статті пропонують алгоритм для оцінки конфіскації (див рис.1) і зазначають, що основними ціноутворюючими факторами є величина і динаміка попиту та пропонування продукції, які складають комплекс економічних інтересів, що визначально впливають на формування цін. В умовах вільного ціноутворення перед експертами виникають проблеми економічно вигідного визначення цін для наступної реалізації конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави для цього вони застосовують [1]. Крім цього при встановленні ціни на конфісковане майно складно оцінити процент зносу і визначити який товар має зношеність більш, як на 50 відсотків– це складне завдання, і в певній мірі її вирішення має суб'єктивні ознаки [8].

У разі розбіжності в оцінці майна між представниками комісії та у випадках якщо йдеться про оцінку нерухомого майна, транспортних засобів, повітряних, морських, річкових суден та майна, вартість якого перевищує сто неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – оцінка провадиться суб'єктами оціночної діяльності [5].

За результатами роботи комісії складається акт опису, оцінки та передачі майна. Усі примірники акту підписуються членами комісії та затверджуються у термін не пізніше трьох днів після його складення керівником чи заступником керівника органу, що здійснив вилучення або забезпечував зберігання майна.

Українське законодавство встановило певний порядок встановлення ціни окремих типів конфіскованого майна. Порядок встановлення ціни певного типу конфіскованого майна, передбачений законодавством, представимо на рис 3.

Цілі статті полягають у вдосконаленні та розробленні методичних підходів вибору алгоритму встановлення вартості безхазяйного майна. Завданнями статті є питання аналізу законодавчої бази оцінки вартості конфіскованого та іншого майна, що переходить у державну власність, оцінки головних принципів та методів для встановлення адекватної ціни на конфісковане та інше майно, що переходить у державну власність та розроблення алгоритму встановлення вартості конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави.

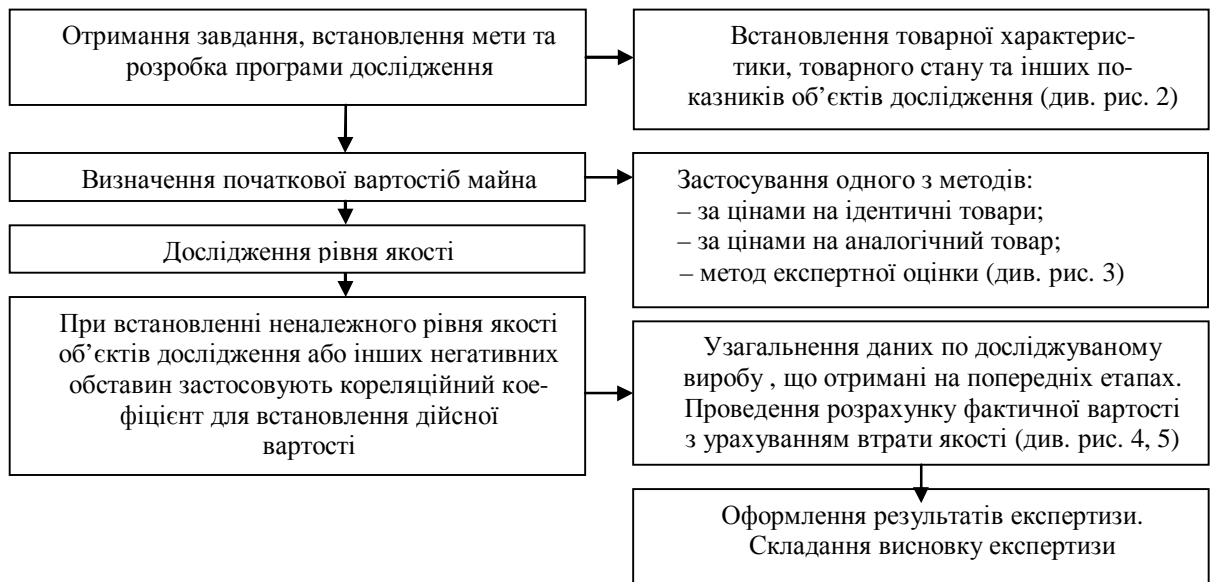

Рис. 1. Алгоритм виконання завдання з оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави [1]

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз чинного законодавства дозволяє систематизувати вимоги до конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.08.1998 р. за № 1340 (рис. 2).

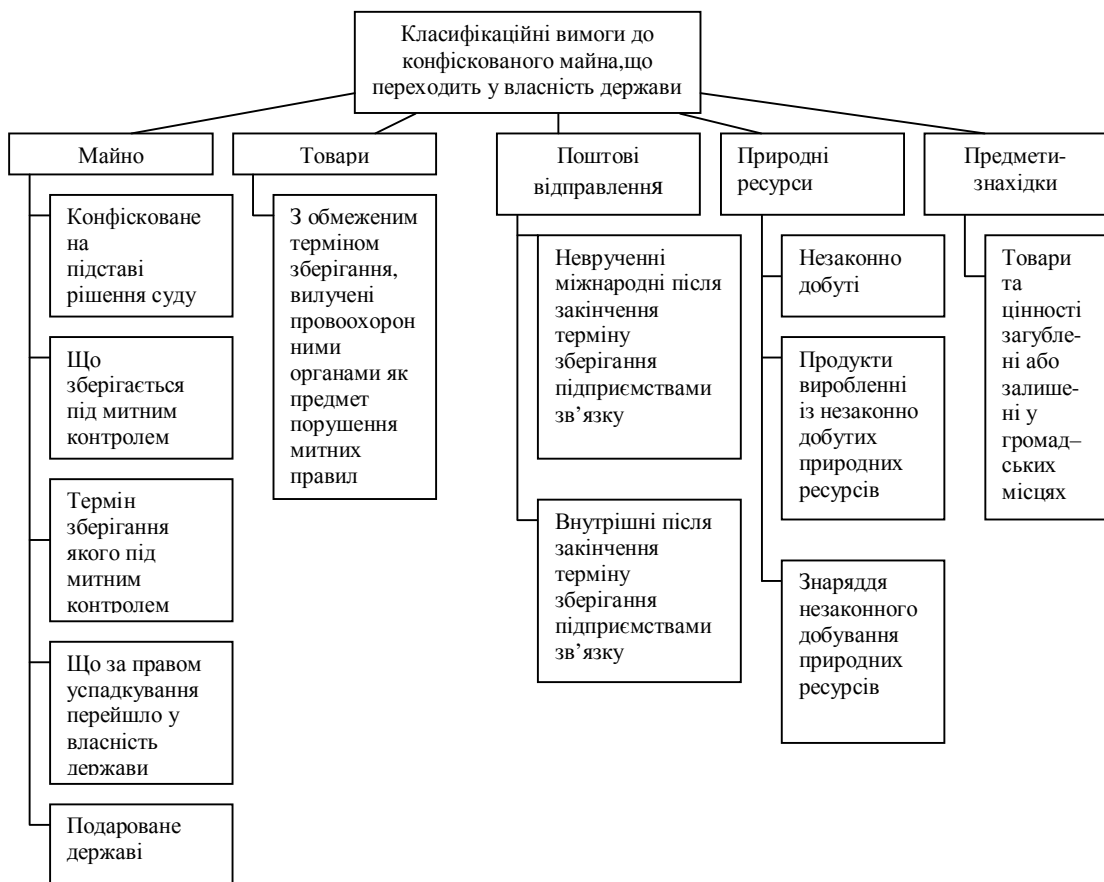

Рис. 2. Вимоги до класифікації типів конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави відповідно до постанови КМУ від 25.08.1998 р. [систематизовано автором на основі вивчення законодавства]

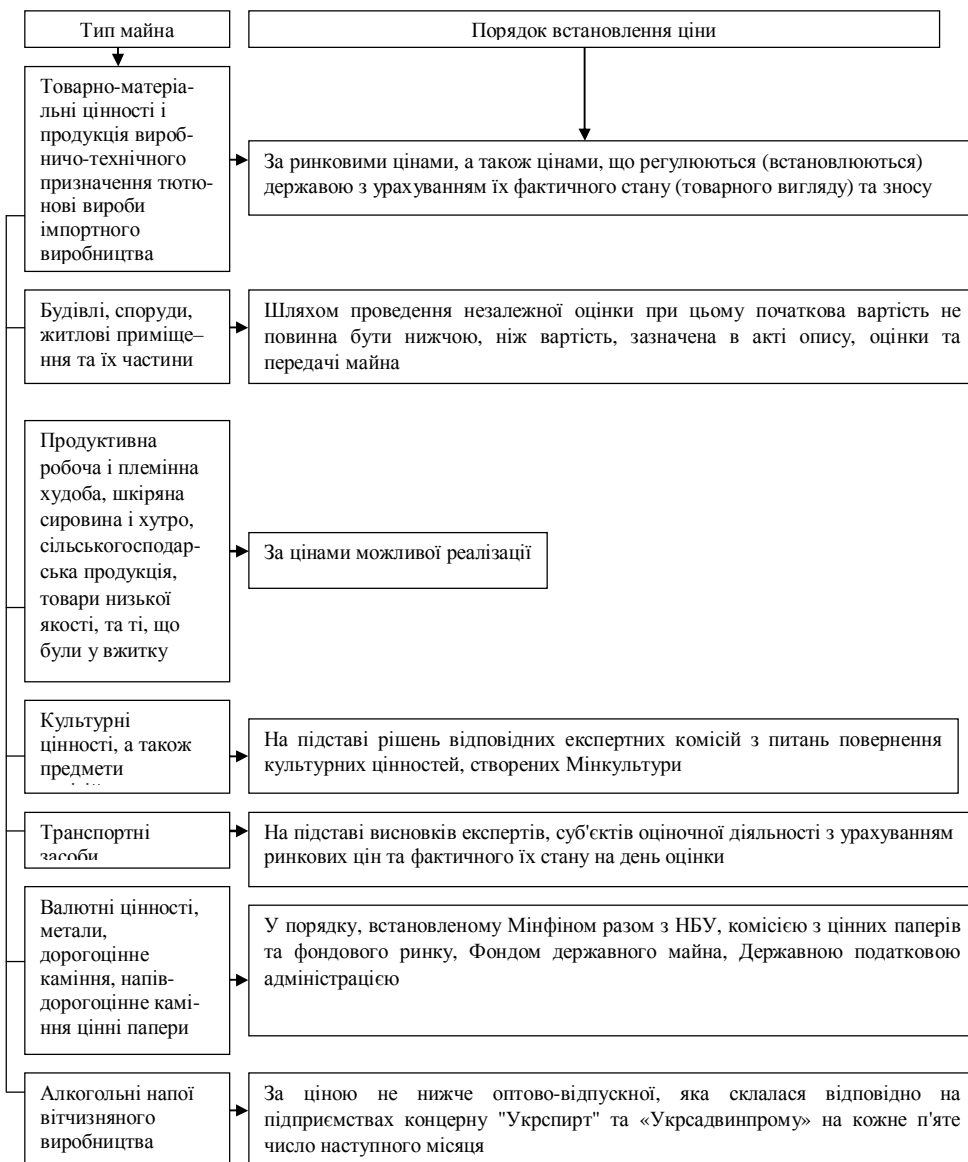

Рис. 3. Вимоги законодавства щодо оцінки конфіскованого майна, що переходить у власність держави [систиматизовано автором на основі вивчення законодавства]

Оцінка майна, згідно з вимогами, провадиться комісією, яка утворюється органом, що здійснив його вилучення, у складі представників державних податкових інспекцій в районах, містах без районного поділу, районах у містах, представників міжрайонних та об'єднаних державних податкових інспекцій, органів, що здійснили вилучення майна або зберігають його, фінансових органів та органів, які здійснюватимуть розпорядження цим майном.

Місцеві податкові інспекції на основі актів опису, оцінки та передачі майна забезпечують здійснення загального контролю за повнотою та своєчасністю перерахування до державного бюджету виручки від реалізації майна, а також відповідних податків.

Акт опису, оцінки та передачі майна є підставою для безоплатної передачі, знищення, реалізації майна через торгові біржі аукціони та спеціалізовані організації [7]. Орган державної виконавчої служби щотижня проводить конкурс між спеціалізованими організаціями. Після оголошення інформації про арештоване майно, яке буде передаватися на реалізацію, спеціалізовані організації, які виявили бажання взяти участь у конкурсі, у визначені день і час під час засідання конкурсної комісії в опечатаному конверті подають голові конкурсної комісії пропозиції щодо реалізації арештованого майна. Засідання комісії має бути відкритим. Після розкриття конвертів із конкурсними пропозиціями комісія шляхом голосування визначає переможця, який здійснюватиме

реалізацію арештованого майна. Рішення про визначення переможця приймається простою більшістю голосів [8]. В 2010 році Держмитслужбою були обрані наступні учасники тендеру з визначення спеціалізованих організацій для реалізації заарештованого державними виконавцями майна: ПП «НИВА – В.Ш.», ТОВ «Юнор», НАК «Національна мережа аукціонних центрів», ПП «Спеціалізоване підприємство Юстиція» і ДП «Укррезерв» [4]. Дані спеціалізовані підприємства є складовою ланкою системи руху конфіскаату від ДМСУ до безпосереднього споживача. Повна схема руху конфіскованого товару наведена на рис. 4.

Майно передане для продажу в роздрібну торгівлю і не реалізоване протягом 60 календарних днів, підлягає уцінці, розмір якої визначається комісією і не повинен перевищувати 20 відсотків вартості, зазначеної в акті опису, оцінки та передачі майна. Якщо товар не реалізовано протягом наступних 30 днів, провадиться додаткова уцінка або товар передається для реалізації за ціною остаточної вартості іншій організації. У разі коли на реалізацію передається майно з обмеженим терміном зберігання або користування і воно не має попиту, уцінка може провадитись у скорочені терміни. Не підлягають уцінці передані в реалізацію підприємствам роздрібною торгівлі алкогольні напої і тютюнові вироби. Залишки цих виробів з простроченим періодом зберігання знищуються.

Майно, яке виставлене на аукціон або реалізується через біржі та не продане протягом 30 календарних днів з дня інформаційного повідомлення про проведення аукціону або продане в кількості, що не перевищує 30 відсотків його обсягу, підлягає уцінці не більше ніж на 20 відсотків вартості, визначеної в акті опису, оцінки та передачі майна. Якщо протягом наступних 30 днів після проведення уцінки майно не було продане, воно знімається з аукціонних чи біржових торгів [7].

Рис. 4. Схема руху конфіскованого майна Державною митною службою [розроблено автором на основі аналізу літератури]

Згідно з національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» Оцінюють майно із застосуванням таких методичних підходів та методів оцінки, які є складовими частинами методичних підходів або є результатом комбінування кількох методичних підходів, а також оціночних процедур (див. рис. 5): 1) витратний (майновий – для оцінки об'єктів у формі цілісного майнового комплексу та у формі фінансових інтересів); 2) дохідний; 3) порівняльний.

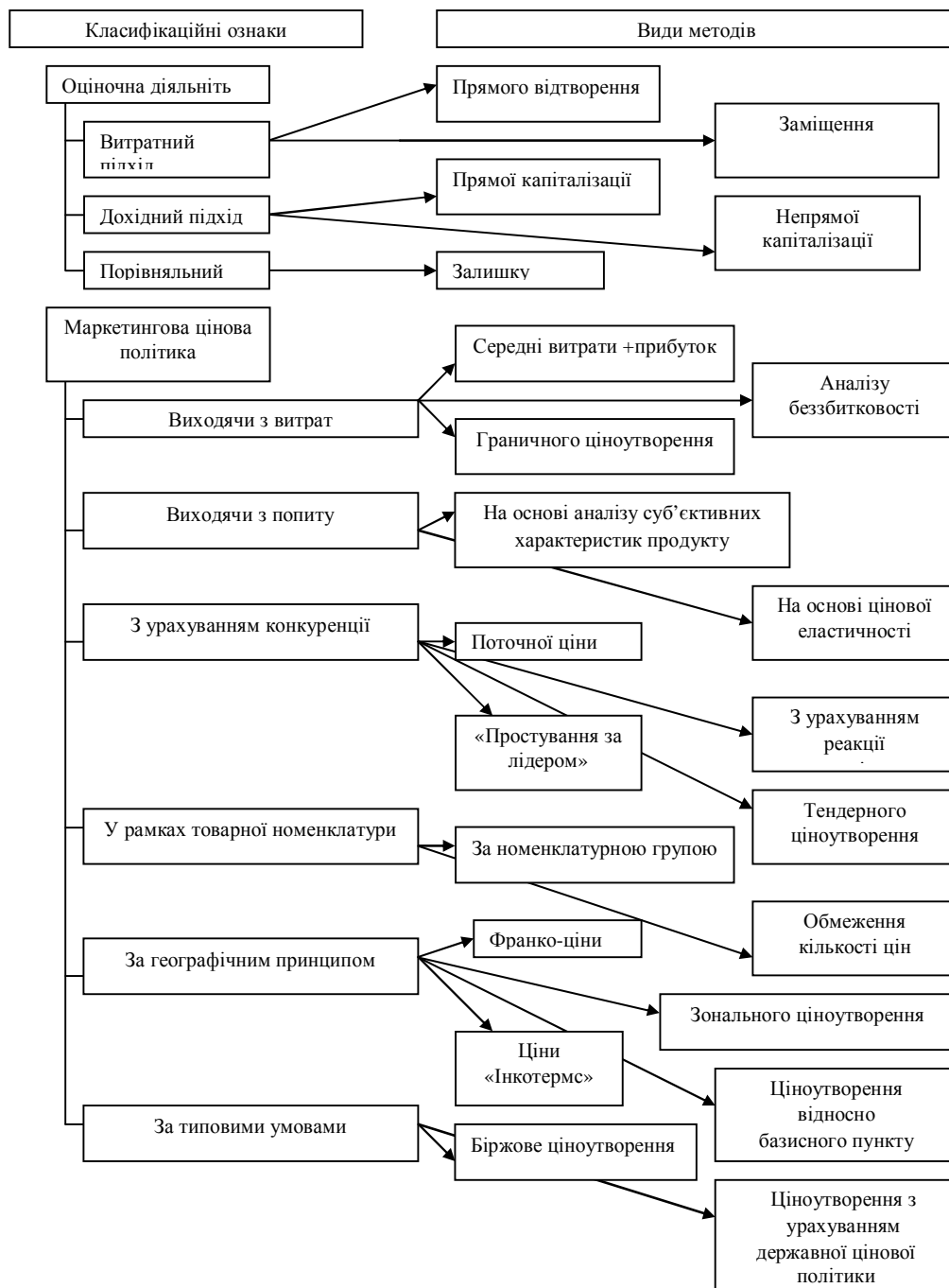

Рис. 5. Порівняльна схема методичних підходів і відповідних до них методів маркетингової цінової політики і оціночної діяльності [розроблено автором на основі вивчення літератури]

Витратний підхід ґрунтується на врахуванні принципів корисності і заміщення. Витратний підхід передбачає визначення поточної вартості витрат на відтворення або заміщення об'єкта оцінки з подальшим коригуванням їх на суму зносу. Основними методами витратного підходу є метод прямого відтворення та метод заміщення. Метод прямого відтворення полягає у визначенні вартості відтворення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення). Метод заміщення полягає у визначенні вартості заміщення з подальшим вирахуванням суми зносу (знецінення). Під час застосування методу прямого відтворення або методу заміщення використовуються вихідні дані про об'єкт оцінки, інформація про відтворення або заміщення об'єкта оцінки чи подібного майна в сучасних цінах або середньостатистичні показники, які узагальнюють умови його відтворення або заміщення в сучасних цінах.

Дохідний підхід базується на врахуванні принципів найбільш ефективного використання та очікування, відповідно до яких вартість об'єкта оцінки визначається як поточна вартість очікуваних

доходів від найбільш ефективного використання об'єкта оцінки, включаючи дохід від його можливого перепродажу. Основними методами дохідного підходу є пряма капіталізація доходу та непряма капіталізація доходу. Вибір методів оцінки залежить від наявності інформації щодо очікуваних (прогнозованих) доходів від використання об'єкта оцінки, стабільності їх отримання, мети оцінки, а також виду вартості, що підлягає визначенню. За допомогою дохідного підходу визначається ринкова вартість та інвестиційна вартість, а також інші види вартості, які ґрунтуються на принципі корисності, зокрема ліквідаційна вартість, вартість ліквідації тощо. Інформаційними джерелами для застосування дохідного підходу є відомості про фактичні та очікувані доходи та витрати об'єкта оцінки або подібного майна.

Порівняльний підхід ґрунтується на врахуванні принципів заміщення та попиту і пропонування. Порівняльний підхід передбачає аналіз цін продажу та пропонування Подібного майна з відповідним коригуванням відмінностей між об'єктами порівняння та об'єктом оцінки. Основними елементами порівняння є характеристики подібного майна за місцем його розташування, фізичними та функціональними ознаками, умовами продажу тощо. Коригування вартості подібного майна здійснюється шляхом додавання або вирахування рошової суми із застосуванням коефіцієнта (відсотка) до ціни продажу зазначеного майна або шляхом їх комбінування [3].

Характеристика конфіскованого товару, який підлягає вартісній оцінці

Характеристики товару	Показники, параметри
Товар	<ol style="list-style-type: none"> 1. Найменування товару, до якого виду, сорту та артикулу він відноситься, яким підприємством виготовлений. 2. Відповідність між фактичним найменуванням товару, сортом, ціною з тим, що вказано на етикетці і на ціннику 3. Ідентичність товару іншому пред'явленому товару, який випускається підприємством або зберігається в організації. 4. Час випуску товару, підприємство-виробник
Сировина	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вид сировини з якого виготовлено показаний товар 2. Стан сировини з якої виготовлений даний товар з (доброякісної сировини або ця сировина була недоброякісною) 3. Належність представленої продукції товарам кустарного виробництва. 4. Відсоток жирності (цукристості, вологості) даного продукту. 5. Відсоток вмісту цінних металів у представленому виробі. 6. Чи складається цей товар з визначених компонентів 7. Відсоток вмісту алкоголю в даному вино-горілчаному виробі (або іншому алкогольному напої) <p>підстави для реалізації товарів за наявності дефектів, вказаних у відповідних документах (перерахувати документи).</p>
Якість та склад	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність якості виробів вимогам ДСТУ або вимогам технічних умов контрактів та затверджених зразків. 2. Ступінь зносу представленого товару
Ціна	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вартість (кілограма, літра, метра, штуки) представленого товару
Маркування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Як може бути розшифроване маркування представленого товару. Що означають окремі цифри і букви, які проставлені на даному товарі. Чи відповідають дані маркування даним фактичної якості і сорту товару.
Упаковка, зберігання та транспортування	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відповідність упаковки вимогам ДСТУ ГОСТів або технічних умов контракту і чи не є пакування кустарним. 2. Умовах зберігання даного товару, чи не пояснюється нестача або псування товару незадовільними умовами зберігання. 3. Відповідність упаковки та тари встановленим стандартам або зразкам фабричної.

Узагальнюючи вищевикладене, запропоновано перелік етапів для встановлення вартості конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави. На першому етапі проходить визначення цілей та вартості майна, другий етап передбачає оцінення попиту, третій етап – аналіз витрат та визначення взаємозв'язку між вартістю, обсягом продажу та прибутку, на четвертому

етапі вивчають ринок, аналізують ціни та якість товарів, аналогічних досліджуванім. Вибір методу та визначення вартості майна проходить на п'ятому етапі, шостий передбачає встановлення первинної вартості майна, сьомий етап – це дослідження рівня якості товару. Передостанній етап характеризується узагальненням даних по досліджуваному виробу, що отримані на попередніх етапах та встановленням залишкової вартості з урахуванням втрати якості при її наявності. Завершальний етап встановлення вартості конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави передбачає оформлення відповідного акту [1].

Вищенаведене дає змогу розробити алгоритм проведення оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, який рекомендується застосовувати в експертній практиці. Суть його полягає в послідовності виконання наступних операцій: отриманні завдання, розробці програми вивчення стану конфіскації та попиту на нього на відповідному ринку, в результаті вивчення експерти отримують товарну характеристику стану об'єкта. Наступним кроком, використання певних методів для визначення початкової вартості та вивчення рівня якості об'єкта. Для цього слідчі органи та експерти характеризують товар за відповідними показниками та параметрами (див. таблицю). Отриману інформацію систематизують і відповідно до цього встановлюють вартість. Результати зводять в експертний висновок.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проаналізувавши законодавчу базу оцінки вартості конфіскованих товарів, вдалося систематизувати класифікаційні вимоги до конфіскованого майна та вимоги законодавства щодо оцінки цього типу майна. Аналіз головних принципів та методів встановлення адекватної ціни дав можливість визначити взаємозв'язок методичних підходів і відповідних до них методів у маркетинговій ціновій політиці і оціночній діяльності. Відповідно до результатів статті запропоновано механізм поетапного встановлення вартості конфіскованого та іншого майна на прикладі митниці. Алгоритм, наведений вище, розроблено на підставі узагальнення досвіду проведення експертиз по товарознавчому дослідженню конфіскованих товарів та іншого майна, що переходить у власність держави. Його застосування пропонується для досягнення повноти проведення дослідження конфіскованого майна та іншого майна, що переходить у власність держави, а також усунення недоліків, що знижують доказову цінність експертних висновків.

1. Архіпов В.В., Желавська О.О. Загальні засади судово-товарознавчої експертизи конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави // *Форум права*. –2007. -№ 3. – С. 31–36 [Електронний ресурс]. -Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2007-3/07avvivd.pdf>; 2. Державна митна служба України офіційний сайт [Електронний ресурс] // «Підсумки діяльності Державної митної служби України за перше півріччя 2010 року» – Режим доступу http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=2019807&cat_id=295923; 3. Дугіна С. І. Маркетингова цінова політика: Навч. посібник. / Дугіна С. І. – К.: КНЕУ, 2005. – 393 с.; 4. Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс] // «Митниця нагадує, хто реалізує конфіскації» – Режим доступу : <http://www.unian.net/ukr/news/news-392681.html>; 5. Офіційний веб-сайт ВРУ [Електронний ресурс] / ЗУ «Про виконавче провадження» від 21.04.1999 № 606-XIV – Режим доступу до документу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=606-14>; 6. Офіційний веб-сайт ВРУ [Електронний ресурс] / Постанова КМУ «Про затвердження , Національного стандарту N 1 "Загальні засади оцінки майна і майнових прав» від 10.09.2003 № 1440 – Режим доступу до документу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=14402003-%EF>; 7. Правові системи НаУ [Електронний ресурс] / Постанова КМУ «Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним» від 25 серпня 1998 р. N 1340 Київ – Режим доступу до документу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1059.1080.13&nobreak=1>; 8. Фурса С. Я., Щербак С. В. Виконавче провадження в Україні: Навчальний посібник / Фурса С. Я., Щербак С. В. .– К.: Атіка, 2002.– 480 с.; 9. FINANCE.UA [Електронний ресурс] // «Рахункова палата: Надходження від реалізації конфіскованих товарів повинні спрямовуватися в повному обсязі до держбюджету» -Режим доступу <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2010/07/30/205119>.